

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 10.04.2021)

4. Україна поліпшила позиції у «рейтингу тероризму». *Слово і діло*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/11/20/novyna/bezpeka/ukrayina-polipshyla-pozycziyi-rejtynhu-teroryzmu> (дата звернення: 11.04.2021)

5. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2013-2020 роки. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 26.04.2021)

Хмеленко К.М., студентка
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Орлова О.О., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРАВО НА ПРИВАТНУ ВЛАСНІСТЬ ТА ВІЛЬНУ КОНКУРЕНЦІЮ: ІСТОРИЧНІ СКЛАДОВІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Протягом кількох десятиліть суспільні відносини у світі розвиваються під впливом інтеграційних процесів. Позитивним є те, що Україна також долучилася до них. У 2014 році підписано Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі - ЄС) [1], а у 2019 році у Конституції України [2] з'явилося законодавче закріплення європейського курсу нашої держави.

Одним з критеріїв вступу до ЄС економічний, під яким слід розуміти існування життєздатної ринкової економіки та здатність протистояти тиску конкуренції та ринкових сил в рамках Союзу.

Для кращого розуміння стану та перспектив відповідності цьому критерію, є потреба дослідити історичні складові радянського минулого щодо економічних прав, а саме право на приватну власність та вільну конкуренцію.

Право власності трактується як сукупність правових норм, які закріплюють, регулюють та охороняють стан присвоєності матеріальних чи інших благ конкретним особам. Власник користується цими нормами на свій розсуд, незалежно від волі інших осіб. Власність передбачає володіння, користування та розпоряджання майном. Відповідно виділяють основні правомочності власника. По-перше, це право володіння, тобто юридично забезпечена можливість фактично утримувати своє майно. По-друге, це право користування – надана законом можливість власнику отримувати з належного йому майна корисні властивості для задоволення своїх особистих і майнових пот-

реб. Третьою правомочністю є право розпоряджання, тобто право визначати юридичну чи фактичну долю майна. Воно належить зазвичай власникові (за винятком випадків, встановлених законом чи договором). Право користування та право розпоряджання тісно пов'язані з правом володіння. Перелічені правомочності становлять основний зміст права власності [3].

По-суті, відсутність права на приватну власність лягло в основу концепції марксистсько-комуністичної теорії:

«... У цьому сенсі комуністи можуть виразити свою теорію одним положенням: знищення приватної власності ..., у пролетарів немає нічого свого, що треба було б їм охороняти, вони повинні зруйнувати все, що до сих пір охороняло і забезпечувало приватну власність, ... але хіба наймана праця, праця пролетарія, створює йому власність? Ні в якому разі. Вона створює капітал, тобто власність, яка експлуатує найману працю, власність, яка може збільшуватися лише за умови, що вона породжує новий найману працю, щоб знову його експлуатувати. Власність в її сучасному вигляді рухається в протилежності між капіталом і найманою працею. Розглянемо ж обидва боки цієї протилежності. Капітал - це колективний продукт і може бути приведений в рух лише спільною діяльністю багатьох членів суспільства, а в кінці-кінців - тільки спільною діяльністю всіх членів суспільства. Отже, капітал - не особиста, а громадська сила. ... У пролетарія немає власності; його ставлення до дружини і дітей не має більш нічого спільного з буржуазними сімейними відносинами; сучасна промислова праця, сучасне ярмо капіталу, однакове як в Англії, так і у Франції, як в Америці, так і в Німеччині, стерли з нього всякий національний характер» [4].

Приватна власність, яку може мати кожен – це показник свободи, рівності, демократії. У фрагменті згадується наявність приватної власності як прояв національної приналежності, прив'язки до певної території, у цьому випадку – до «батьківщини».

Марксистська-комуністична теорія має на меті зруйнувати усі державні кордони між комуністичними країнами та створити єдину державу, єдиний, так званий -державний капітал («кожному по потребі від кожного по здатності» - у самій фразі закладено нерівноправ'я), отже наявність приватної власності буде «заважати» комуністам реалізувати цей план, адже «батьківщина» і приватна власність, культура, традиції, національна ідентичність – тісно пов'язані поняття.

Раніше вважалося, що : «Батьківщина там, де мій будинок, моя історія та моя пам'ять». З цього випливає, що метою комуністів було підмінити національну самоідентифікацію людей, знищуючи приватну власність:

«... Це (знищення приватної власності) може, звичайно, відбутися спочатку лише за допомогою деспотичного втручання в право власності і в буржуазній виробничі відносини, тобто за допомогою заходів, які економічно здаються недостатніми і неспроможними, але які в ході руху переростають самих себе стають неминучими як засіб для перевороту у всьому способі виро-

бництва. Ці заходи будуть, звичайно, різні в різних країнах.

Однак в найбільш передових країнах можуть бути майже всюди застосовані наступні заходи:

1. Експропріація земельної власності і звернення земельної ренти на покриття державних витрат;

2. Високий прогресивний податок (якщо приватна власність є заборонею, податок впроваджується на прибуток);

3. Скасування права спадкування (порушення права людини успадковувати приватну власність своїх родичів, тобто поступове знищення приватної власності);

4. Конфіскація майна всіх емігрантів та заколотників;

5. Централізація кредиту в руках держави за допомогою національного банку з державним капіталом і з виключною монополією (явище монополізації за своїм походженням є незаконним та породжує корупцію. Монополізація державного капіталу – це сконцентрування державних грошей у руках конкретних людей, які є владою, без доступу до контролю грошових маніпуляцій громадськістю. Постає питання, хто саме є представниками влади та за якими критеріями будуть обрані ці люди);

6. Централізація всього транспорту в руках держави (монополізація транспортної сфери);

7. Збільшення числа державних фабрик, знарядь виробництва, розчистка під рілля і поліпшення земель за загальним планом;

8. Однакова обов'язковість праці для всіх, установа промислових армій, особливо для землеробства;

9. Поєднання землеробства з промисловістю, сприяння поступовому усуненню відмінності між містом і селом;

10. Громадське і безоплатне виховання всіх дітей. Усунення фабричної праці дітей в сучасній його формі. Поєднання виховання з матеріальним виробництвом та ін.» [4].

Вищевказана схема дій була частково впроваджена у СРСР. Щодо відсутності приватної власності: квартири, в яких жили громадяни, належали саме державі і держава могла «повернути» їх у своє користування. І все одно, пізніше, Радянський Союз частково увів право на приватну власність (купівля легкових транспортних засобів, будинків).

Такі дії були запроваджені не заради реалізації невідчужуваних прав людини, а для забезпечення комфортних умов життя правлячій верхівці держави, адже у 80-х роках ХХ століття активно впроваджувалися європейські цінності, що вплинуло на рівень життя самого керівництва СРСР.

Право на вільну конкуренцію та право на приватну власність є взаємопов'язаними. Приватна власність виникає за умови існування вільної конкуренції. Взагалі, вільна конкуренція – це стан ринкового середовища, за якого окремі суб'єкти економічних відносин не можуть справляти вирішального впливу на визначення основних параметрів господарської системи, що функ-

ціонує на ринкових засадах [5]. Тобто за умови існування вільної конкуренції монополізація економічної сфери буде неможлива.

У своїй промові, що має назву «*Ельберфельдські промови*», Ф.Енгельс приділяє багато уваги різним галузям державної сфери і так, як марксистсько-комуністична держава будується на матеріалістичних відносинах між класами, він висловив свою позицію щодо вільної конкуренції:

«...У комуністичному суспільстві, де інтереси окремих людей не протилежні одна одній, а об'єднані, конкуренція зникає. Про розорення окремих класів, про класи взагалі, подібних до тих, якими в даний час є багаті і бідні, зрозуміло, не буде й мови. При виробництві та розподіленні необхідних життєвих благ відпаде приватне привласнення, прагнення кожної окремої особи збагатитися на власний страх і ризик, і точно так же відпадуть самі собою і торговельні кризи.

У комуністичному суспільстві легко буде враховувати як виробництво, так і споживання. Так як відомо, скільки необхідно в середньому кожному окремо, то дуже просто обчислити, скільки буде потрібно певному числу осіб, а так як виробництво вже не буде тоді перебувати в руках окремих приватних підприємців, а буде знаходитися в руках громади і керівництва партії, то неважко регулюватиме виробництво відповідно до потреб» [6].

Комунізм, як теорія засуджує існування вільної конкуренції. Але ж вільна конкуренція - це показник розвитку суспільства, тобто показник вмотивованості населення конкурувати між собою задля досягнення свого особистого блага. А благо усього суспільства безпосередньо залежить від блага кожної людини. Благо створюється на основі прогресу, для того, щоб його досягти людина має удосконалювати умови праці, технічне оснащення, навчати робітників. Держава, у свою чергу, має створити умови для існування цієї вільної конкуренції. Коли влада зацікавлена у знищенні вільної конкуренції, виникає монополізація державних сфер на державному рівні.

Отже, порушення економічних прав людини на державному рівні – це показник недемократичного правління. Таке явище призводить до деградації держави: відбувається монополізація на державному рівні; посягання на свободу та рівність людей, тобто повністю ліквідовуються поняття реалізація та захист прав; зникає мотивація населення у створенні суспільного блага. Ц

е є показником тоталітарного режиму, де людина не розглядається як особистість, а розглядається як інструмент досягнення певної мети, встановленої державною владою.

Європейський Союз є політичним та економічним об'єднанням демократичних держав, що поважають принципи і цінності, викладені в установчих правових актах Союзу. Україна і вся Європейська спільнота не має допускати порушення економічних прав людини як на державному рівні, так і на європейському рівнях. Економічна інтеграція не може успішно розвиватися без належної правової основи та без позбавлення від негативних наслідків

історичного минулого.

Україна, яка знаходиться в центрі європейського континенту, спираючись на безумовну повагу до норм демократичного громадянського суспільства, верховенства права, розвитку ринкових відносин на засадах вільної конкуренції, повинна зайняти належне місце та сприяти новим перспективам розвитку європейських відносин.

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 16 вересня 2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

3. Ковальчук О. Г. Приватна власність, свобода, відповідальність: взаємні зв'язки в контексті філософії права. *Форум права*. 2011. № 1. 472 с.

4. Маніфест комуністичної партії. К.Маркс та Ф.Енгельс URL: <https://booksonline.com.ua/view.php?book=103429>.

5. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

6. Ельберфельдські промови. Ф. Енгельс URL: <http://www.agitclub.ru/front/mar/bm02.htm>.

Царук А.В., ад'юнкт
Національної академії Державної
прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Загальнодержавний курс України сьогодні направлений на інтеграцію до Європейського Союзу (далі – ЄС) та Північноатлантичного альянсу, в зв'язку з чим триває низка змін як у Державній прикордонній службі України так і у всіх військових формуваннях та правоохоронних органах держави.

Інформаційно-аналітична діяльність – це творчий процес призначений для оцінки інформації та підготовки прийняття рішень і становить основний зміст повсякденної роботи кожного керівника та працівника інформаційно-аналітичної сфери.

Уся цінність інформаційно-аналітичної діяльності полягає в тому, що використовується величезний набір методів і засобів, які успішно застосовують у математиці, логіці, соціо-гуманітарних, природничих науках. Інформаційно-аналітична діяльність пов'язана буквально з усіма процесами і явища-